

РОЛЬ СПОСТЕРЕЖНИХ КОМІСІЙ ЯК ЕЛЕМЕНТУ КОНТРОЛЮ ГРОМАДСЬКОСТІ ЗА ДОТРИМАННЯМ ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ

Богацька Анна Володимирівна,

здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС
Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, директор ННІПП
НАВС Колб О. Г.

Участь громадськості у контролі за дотриманням законодавства щодо забезпечення прав засуджених в установах виконання покарань регламентовано нормами міжнародного та національного законодавства. Так, важливість громадського контролю передбачено у Мінімальних стандартних правилах поводження з ув'язненими, де зазначено, що Генеральний секретар має право на рівні із державою та урядовими організаціями просити також і в неурядових (громадських) організацій інформацію щодо моніторингу стану дотримання та виконання цих Правил [1]. Тобто, на міжнародному рівні громадські організації за своєю значимістю посідають рівнозначне місце, що і урядові організації, оскільки вони наділені широкими повноваженнями щодо контролю за дотриманням законодавства, а їхні рекомендації обов'язково заслуховуються державою та приймаються до відома.

Україна також робить кроки щодо забезпечення міжнародних норм в сфері впливу громадських організацій на дотримання прав засуджених, передбачених законодавством. Так, Кримінально-виконавчий кодекс законодавчо закріпив повноваження об'єднань громадян, релігійних та благодійних організацій, зазначивши в статті 25 їхні права щодо надання допомоги органам та установам виконання покарань у виправленні засуджених і проведенні соціально-виховної роботи [2]. А одним із способів забезпечення громадського контролю передбачив створення спостережних комісій, які контролюють дотримання прав засуджених під час виконання кримінальних покарань.

Положення про спостережні комісії визначає завдання, функції та повноваження спостережних комісій, що утворюються виконавчими комітетами міських (за винятком міст районного значення) рад, місцевими держадміністраціями. А основний зміст їх діяльності впливає із самої природи місцевого самоврядування, сформульований у ст. 2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», як гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання в сільську громаду декількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та Законів України [3, с.12]. Так, відповідно до Положення про спостережні комісії, їхніми основними завданнями є [4]: 1) організація та здійснення громадського контролю за дотриманням прав, основних свобод і законних інтересів засуджених осіб та осіб, звільнених від відбування покарання; сприяння органам і установам виконання покарань у виправленні і ресоціалізації засуджених осіб та створенні належних умов для їх тримання, залучення до цієї діяльності громадських організацій, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та громадян; організація виховної роботи з особами, умовно-достроково звільненими від відбування покарання, та громадського контролю за їх поведінкою протягом невідбутої частини покарання; надання допомоги у соціальній адаптації особам, звільненим від відбування покарання.

Таким чином, діяльність спостережних комісій реалізує основні принципи (ознаки) правової держави в частині: 1) народного контролю за

діяльністю державної влади і державних органів у формах безпосередньої і представницької демократії, з метою недопущення зловживання владою і порушення принципу законності; 2) фактичного забезпечення юридичних закріплених основних прав і свобод людини, громадянина; 3) правової захищеності усіх суб'єктів соціального забезпечення від свавільних рішень кого б то не було; 4) єдності прав і обов'язків держави і громадян; 5) взаємної відповідальності держави і особи; 6) народовладдя; 7) рівності і рівноправності всіх громадян перед законом і державною владою або державою; 8) поваги до суб'єктивних прав і свобод громадян, юридичних осіб, держави і суспільства; додержання законів; високий рівень правової, моральної і політичної культури; 9) моральності, мистецтва добра і справедливості та ін. [5, с.38-40].

Отже, діяльність спостережних комісій у місцях позбавлення волі є надзвичайно важливою як один із механізмів громадського моніторингу дотримання законодавства установами виконання покарань та забезпечення дотримання прав засуджених. Крім того, спостережні комісії можуть мінімізувати порушення законодавства персоналом установ виконання покарань щодо недотримань норм про працю і такого поводження з ув'язненими, що принижує їх честь та гідність.

Список використаних джерел:

1. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями: прийняті 1-м Конгресом ООН з питань запобігання злочинності та поводження з правопорушниками в м. Женеві 30.08.1955р. // [інтернет ресурс]: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_212

2. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 № П129-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - №3-4. – Ст. 21.

3. Положення про спостережні комісії: наук.-практ. коментар / [Калашник Н. Г., Колб О. Г., Наливайко В. С. та ін.]; за заг. ред. Н. Г.Калашник, О. Г. Колба. – Луцьк : РВВ «Вежа», 2005. – 220 с.

4. Положення про спостережні комісії: затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 01.04.2004 р. № 429 // Офіційний вісник України. – 2004. - №13. – Ст. 102.

5. Правознавство : підручник / за відп. ред. О. В. Дзери. - 10-те вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 848 с.

ЗГВАЛТУВАННЯ ОСОБИ ЧОЛОВІЧОЇ СТАТІ

Симоненко Наталія Олександрівна, здобувач кафедри кримінального права і криміналістики ННПП НАВС

Після прийняття Кримінального кодексу у 2001 році норми, присвячені відповідальності за статеві злочини, зазнали певних змін, а саме віднесення до кола потерпілих, нарівні з особами жіночої статі, осіб чоловічої статі.

Під час обговорення проекту КК України 2001 року ряд науковців, практиків відстоювали і досить переконливо обґрунтовували необхідність встановлення кримінальної відповідальності за зґвалтування особи чоловічої статі за ст.152 КК України.

Б. Свиридов, відстоюючи свою позицію, відмічає факти сексуального насильства над чоловіками з боку жінок та слушно зазначає, що чоловіки в таких випадках залишаються не захищеними [21; с. 74]. До прийняття нового Кримінального кодексу 2001 року це було дійсно так. Як зазначає практика, коли траплялися такі випадки (зґвалтування чоловіка жінкою, жінками), тоді злочин кваліфікувався як хуліганство або тілесні ушкодження різної тяжкості, хоча звичайно практика в таких випадках йшла вимушеним шляхом, за умови прогалини у кримінальному законі.

Але ж факти сексуальної агресії жінок по відношенню до чоловіків не можна заперечувати та ігнорувати, бо тоді, як істинно зазначив Б. Свиридов чоловіки незахищені, як же тоді бути з нормою Основного закону